

Kalemname

e-ISSN: 2651-3595

Haziran/June 2020, 5 (9): 258-276.

Chichester Projesi:

Hristiyanlık Öğretimi: Dünya Dinleri Yaklaşımı¹

Çev. /Trans. Hacer Çetin

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı,

e posta: hacercetin66@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2044-7913.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Kitap / Makale Çevirisi / Book / Article Translation

Geliş Tarihi / Received: 06.06. 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 25.06.2020

Yayın Tarihi / Published: 30.06.2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June

Cilt / Volume:5 Sayı /Issue: 9; **Sayfa / Pages:** 258-276.

Atıf / Cite as: Brown, Alan. " Chichester Projesi: Hristiyanlık Öğretimi: Dünya Dinleri Yaklaşımı ", Trc. Çetin, Hacer. Kalemname 5 / 9 (Haziran 2020): 258-276.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Kırıkkale Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Kirikkale University, Faculty of Islamic Sciences, Kirikkale, Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kalemname>

1. Alan Brown, "The Chichester Project: Teaching Christianity: A World Religions Approach", Michael Grimmitt (Ed.), "Pedagogies of Religious Education" in, United Kingdom: McCrimmons Publishing, 2000, ss.53-70.
Alan Brown, Ulusal Toplum Din Eğitimi Merkezinin Müdürü ve Eğitimde Dünya Dinleri hakkında proje yapan Şap Çalışma Grubunun başkanı ve sekreteri olarak görev almıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. "Din Eğitimi Pedagojileri", s. 228.

Öz.

Bu makale Michael Grimmitt editörlüğünde hazırlanan "Pedagogies of Religious Education" adlı çalışmada Alan Brown tarafında kaleme alına, "Chichester Project: Teaching Christianity: A World Religions Approach" adlı makalenin tercüme edilmiş halidir.

Bugün gelinen dünya düzeninde dinlerin konumu ve öğretimi önemli bir araştırma ve tartışma konusu olmuştur. Dinler ve eğitim şekilleri insanlığa ait bütünü içinde konumlanma ve işlevsel olma sorunu yaşamaktadır. Bu makale Hristiyanlık dininin eğitim ve öğretimini bir dünya dini yaklaşımıyla ele alan Chichester projesini konu edinmektedir. Hristiyanlık eğitim ve öğretimi perspektifinde dünya dinleri yaklaşımına ait süreçleri tartışmaktadır. Bu tartışmalar bu projenin ortaya çıkış süreci, kadrosu, içeriği, araştırma ve geliştirme süreci, amaçları, öğretim stratejileri, ders kitapları gibi konuları içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Pedagoji, Din Eğitimi, Dünya Dini Yaklaşımı, Hristiyanlığın Öğretimi.

The Chichester Project:

Teaching Christianity: A World Religions Approach

Abstract

This article is the translation of the work "Chichester Project: Teaching Christianity: A World Religions Approach" written by Alan Brown and published in the issue "Pedagogies of Religious Education" which is prepared by the editor Michael Grimmitt.

In today's world order the status and teaching of religions has become an important subject of research and discussion. Religions and forms of education go through the problem of positioning and being functional within the wholeness regarding humanity. This article is about the Chichester Project addressing the education and teaching of the Christian religion as a world religious approach. This article discusses the processes of the world religions approach in the perspective of Christian education and teaching. These discussions include topics such as the occurrence process, staff, content, research and development process, objectives, teaching strategies, textbooks of this project.

Keywords: Pedagogy, Religious Education, World Religions Approach, Teaching of Christianity.

Giriş

Eğitimde dünya dinleri hakkında öğretim yaklaşımı 1969'da Shap Çalışma Grubu heyetinin Shap Well oteldeki toplantısıyla başladı. Shap'ın kuruluşu okullarda ve üniversitelerde dünya dinleri öğretimine ilginin artması anlamına gelmekteydi.. Bu nedenle İngiliz orta dereceli okullarında Hristiyanlık öğretimi hakkında yapılan Chichester Projesinin temelinde Shap Çalışma Grubunun bulunması biraz sürpriz olabilir.

1970'ler boyunca dünya dinleri öğretimi yaklaşımına artan ilgi, konunun içeriğinin ne olacağı ve Hristiyanlığın nasıl öğretileceği hakkında derin bir etkiye sahip dini çalışmaların içeriği ve tarzını düşsel (hayalci) bir bakışla tanımaya sebep oldu. O dönemde Shap'ın sekreteri olan Prof. Edward Hulmes, Shap'ın 10.yıl genel toplantısı için Hristiyanlık öğretimi hakkında bir projeye ihtiyaç olduğuna dikkat çektiği bir makale yazdı:

“Shap Çalışma Grubunun (SWP) önemli bir dünya dini olarak Hristiyanlığa zaman ayırması gerektiğine kesin olarak inanıyorum, ancak Shap'ın diğer dünya dinleri hakkındaki bilgilerin yayılmasına özel bir katkısının olduğunu ve halen olması gerektiğini düşünen üyelerinin olduğunu da biliyorum.”

13 Aralık 1976

Shap'ın bazı üyeleri İngiliz orta dereceli okullarında Hristiyanlık eğitimi hakkında bir proje gerekliliği için kararsız olmalarına rağmen, Shap Çalışma Grubunun bir üyesi olan John Rankin, böyle bir projenin koordinasyonunu sağlama ve girişimi desteklemek için fon bulmanın mümkün olduğu fikrine sahipti. Edward Hulmes ve Ninian Smart'ın süreç hakkında yazdığı ortak makale ilk defa Hulmes'in Shap A.G.M (SWP) için hazırladığı makaleydi:

“Hristiyanlık üzerine yapılagelen öğretimin başlıca özelliklerini aşağıda bizler sıraladık:

İlk olarak, Hristiyanlığa sık sık Budizm'den farklı bir şekilde davranılması, öğrenciler arasında Hristiyanlık yönelik empati kaybına yol açıyor gibi görünmektedir. Farklı inançlar çeşitli sebeplerden dolayı çok daha çekici görülebilir.

İkincisi, din eğitimi ve İngiliz teolojisindeki bazı gelenekler nedeniyle, Hristiyanlığın açıklanması, işlevsel bir inanç olarak ortaya çıkması için yuvarlaklaştırılmış bir görüş için çok seçici olabilir ve kısıtlanabilir. Örneğin, Hristiyanlığın farklı dini ifadeleri, sadece İncil materyalinin incelenmesinden türetilemez.

Üçüncüsü, biz inançlı öğretmenler ya da onun bazı farklı düşünceye sahipler sorunlarının diğer dinlerle ilişkiden daha problematik ve daha belirgin olduğunun farkındayız. Pozitif olarak bağlılık öğretimde yetenek ve isteği harekete geçirebilir. Negatif bir şekilde de Hristiyanlığın duyguları ve gerçeklerini açıklamanın bir yolu olabilir. Bu büyük oranda öğretmenin mizacı sorunudur. Hristiyanlık ile ilgili eğitim sürecine yardım amacıyla bu ilişki yönleri araştırılmalı ve açık bir şekilde tartışılmalıdır.

Dördüncüsü, Hristiyan olmayan (Müslüman ya da Hindu) bir öğrenciye Hristiyanlığın tanıtımı için yeterli düzeyde uygun materyal yoktur.

24 Şubat 1976

Bugün bu konuların bazıları din eğitimi öğretmenlerinin tecrübe ve görüşleriyle ve onların 1976'dan beri tutum ve bakış açılarında nasıl bir değişimin yaşandığını ortaya koyarak yeniden gündeme gelebilir. Bu dört noktada 25 yıldan daha fazla bir zamandır önemli ölçüde daha dikkatli ele alınması gereken bir konu herhangi bir dine sahip olmayan öğrencinin durumunun göz ardı edilmesi konusudur. Bu konuya projenin ilk yıllarında değinildi. Gerçekten on bir yaşında olan bir öğrencinin din ile ilişkisi olmaz mı? Bu soruya verilecek cevap, öğrenciye ilkokul yıllarında sunulan dini eğitimin tarzı ve bütünüyle laik (dinsel olmayan) olan çağdaş İngiliz toplumuna inanan biri olup olmadığına dayalı olarak verilebilir.

Chichester projesi böyle bir başlangıçla doğdu. Aslında din öğretimi geçmişte ve şuanda da köken ve ideoloji olarak Shap yaklaşımıyla ilgilidir. 1970'ler, din eğitimcileri tarafından dünya dinleri hakkında öğretimin on yılı olarak kabul edilirken, böyle bir yaklaşımı teşvik etmede kilit bir rol oynayanların, İngiliz ortaokullarında Hristiyanlık öğretiminde daha etkili bir yaklaşıma olan ihtiyacı çok erken yansıtmaya başlaması gerçekten dikkate değerdir.

Proje Gelişimi

Chichester, projesinin ilk toplantısı 14-15 Aralık 1977 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu ilk yayınlar sonraki beş yılda ortaya çıkmayacağı için bu tarih önemlidir. Basıma giden yolda uygun içeriğe karar vermek kolay değildir. Yayın tarafından başlatılan süreç, projenin gelişimindeki pedagojik yaklaşımlarda olduğu gibi büyük bir öneme sahipti.

İlk toplantılar Edward Hulmes ve Ninian Smart tarafından öne sürülen konulardan bazılarını gündemine aldı. Hulmes ilk istişare toplantısına katıldı fakat Smart katılmadı. Tartışmalar, öğretim sürecinde özellikle belli bir inanca sahip olan öğretmenlerin kişinin inancına etkisi üzerine odaklandı ve diğer taraftan objektif olarak, Hristiyanlık inancındaki çeşitlilikten ve değişiklikten ortaya çıkan eğitim problemleri ve bir “ temel Hristiyanlık” olup olmadığı, Hristiyanlık hakkında eğitime uygun metodolojiler üzerine yoğunlaştı.

İlk görüşme katılımcılar tarafından üzerinde mutabakat sağlanan beş amaç ile sonuçlandırıldı:

- (1) Hristiyanlıkta yer alan değerlerin, inançların ve uygulamaların bilgisini yaymak;
- (2) Hristiyanların yaşamlarındaki değerlerin, inançların ve uygulamaların önemli ve etkili oluşunun değerini bilmeyi teşvik etmek;
- (3) Hristiyan geleneğinde yer alan yorumların çeşitliliğinin farkındalığını geliştirmek;
- (4) Hristiyanlık iddialarına dayalı kanıtlar hakkındaki ciddi refleksleri teşvik etmek;
- (5) Hristiyan söylem ve ibadet dilini anlamayı geliştirmek.

Dördüncü amaç, geriye kalan durum en tartışmalı konuydu ve yayınların yaklaşım ve stili üzerinde etkili olduğu kadar katılımcıların proje içinde ve dışındaki hareketleri üzerinde de etkili oldu.

Kadro ya da İnsan Kaynağı

Her bir proje onun müteveli heyeti tarafından yürütülürdü ve Chichester projesi de aynı şekilde yürütüldü. Heyet içerisinde, Projenin Direktörü, John Rankin, West Sussex Yüksek Eğitim Enstitüsü'nün (WSIHE) Din Çalışmaları başkanı olarak bulunuyordu,

David Naylor, Hampshire RE Danışmanı ve Din Araştırmaları Kıdemli Öğretim Görevlisi (WSIHE) Alan Brown yer almaktadır, . Alan Brown şuan projenin mevcut direktörüdür ve David Naylor 'un yerine de Mary Hayward gelmiştir.

Proje, akıllı bir istişare usulü çerçevesinde çalışacak şekilde oluşturuldu. Belki dokuz ya da on kişiden oluşan bireyler makaleleri, yayın taslaklarını vb. 24 saati aşkın süre boyunca tartışıp sunacaklardır. Bu süreç, her ne kadar sağlıklı gözükse de, önemli teolojik ve eğitimsel farklılıkların olduğu muhtemel bir sonuç ortaya çıkardı. Buna göre, bazı kişiler projeye dâhil olurken, bazıları da hiçbir çalışması yayınlanmadan projeden çıktı. Kimisi azmini kaybetti, kimisi de cesaretlendirilmeye ihtiyaç duydu.

Yazarlar için Projenin en ürkütücü yönü ise kitaba dönüşmesi için hazırlanan her bir makale veya taslağa yapılan yoğun ve güçlü eleştiriler olmuştur. Kendisinin bulunduğu bir yerde herhangi bir yazara ait çalışmalara yoğun eleştiriler yapıldığını düşünmek oldukça zordur. Özellikle de tecrübesiz yazarların beraber kitap yazmak için gönüllü olarak oluşturduğu bir birliktelik olduğu zaman bu çok daha zor bir duruma dönüştü. Aslında her bir yazar diğer çalışma arkadaşlarının çalışmasını geliştirmek ve çok yüksek bir kalitede tavsiye ve destek sağlamak için eleştirdiklerinin farkındaydı. Özellikle çoğu mazur görülebilir olduğu gibi, bazıları çok gurur kırıcı ve rahatsız edici eleştiriydi.

Projenin pedagojik yaklaşımının bu yönü onun gelişimi içerisinde yeni ufuklar açan özgün bir unsurdu. Bunun sonucunda, pedagojik yaklaşım metodu ve eğitim stratejileri, sadece bir eğitim danışmanının yaptığı bir eleştiriye değil, aksine sınıf pratiğine odaklı birçok eğitimcinin yaptığı eleştiriye amaçlıyordu. Bununla birlikte, her ne kadar proje Shap Çalışma Grubunun ideolojisinden çıkmış olsa da (nadiren de olsa fikir birliğine sahip) ve her ne kadar danışma üyelerinin her biri dini eğitimin farklı felsefi görüşlerini temsil ediyor olsalar da, müteveli heyetindekilerin ve projenin 5 yıllık gelişimi boyunca çalışan diğer kişilerin mutabık oldukları bir yaklaşım birliği ortaya çıkmıştı.

İçindekiler

1978'e kadar her ne kadar bazıları gün yüzünü görmemiş olsa da, Projenin içeriğe ait özel konuları karara bağlanmıştı.

- Hristiyan Topluluklar

- Vakıf Belgeleri
- Edebiyat, Sanat ve Müzikte Hristiyanlık
- Hristiyanların İnançları
- Hristiyan Bireyler
- Hristiyan Maneviyatı
- Hristiyan Bayramları
- Batı dışı kültürlerde Hristiyanlık
- Hristiyan Ahlakı

Not: Tarihte ve bugün din eğitimi yayınlarına ilgi devam ediyordu! O zaman bazı materyallere ihtiyaç vardı, günümüzde halen daha var, fakat aynı zamanda, onları alışılmadık kavram ve fikirlerle mücadele etmeye cesaretlendirirken, bunlar öğretmen ve öğrencileri cezbedecek uygun bir formatta nasıl üretilebilecekti?

O dönemde ve yirmi yıldan fazla bir süreden sonra muhtemelen bugün de din eğitimi gündemine yapılan katkılar bağlamında Proje tarafından yayınlanmayanlar yayınlananlara göre konuyla daha alakalıdır.

Ortaokul öğrencileri için batı dışı toplumlardaki Hristiyanlık çeşitliliğini fark etmeye yardım edecek rahat erişilebilir bilgi bulmanın zorluğu hala devam ediyor. Edebiyat sanat ve müzikte Hristiyanlık hala çok yavaş ilerliyor. Manevi gelişim üzerine yapılan mevcut vurgu (not: Hristiyanlık maneviyatı değil), bazı işe yarar gelişmeler sağlamış olsa da, 1970'lerden beri Hristiyanlık maneviyatı dini eğitimin gelişmesi gerektiğini büyük ölçüde anlayamadı. Belki önümüzdeki on yıl dünyadaki farklı dinlerin maneviyat yaklaşımlarına odaklanacak – bu kısmen de olsa zaten ortaya çıkması gereken çok önemli bir sorumluluktur.

Ne gariptir ki, en zor konu “Hristiyan inancı” konusuydu. Hristiyanlığın içerisinde bulunan çeşitli yorumlar bazı şeyler hakkında farklı farklı düşündükleri anlamına gelmekte ve daha da önemlisi, diğer Hristiyan inanışlarının tamamen yanlış yolda olduklarına inanıyorlardı. Bir inanç olgusu yapılıp yapılmaz, birisi teolojik, dilsel, felsefi veya diğer nedenlerle ona itiraz edecektir. Herhangi biri Temel Aşama 3 (Key Stage 3) öğrencilerine, Hristiyan geleneğinin gerçekte tamamen tartışma, farklılık ve çeşitlilikle dolu olan bu karmaşıklığı verilmeli mi? Ya da, üzerinde uzlaşmış çok genel konulara odaklanıp güvenli

alandaki mi kalmalı ve güvende fakat var olmayan bir monolitik/ yekpare Hristiyan inancı ve pratiğine işaret etme tehlikesi içinde mi kalmalı?

Uygulamada, yayınlanan başlıkların sıralaması bu çeşitliliğin üstesinden gelmek için bir denemeydi. Aslında Hristiyan inancının bazı formları, hatta teolojik farklılığın daha az olduğu Hristiyanlığın ayin, inanış veya uygulanmasından çok az anlayan ve artık dini çalışmaları ciddiye almaya motive olmayan öğrenciler için değerli ya da teolojik olarak ayırt edici görünmektedir.

Bu farklılığın keskin bir göstergesi, Roman Katolik ve Protestan Hristiyanlık arasındaki bir farkı ortaya koyan öneri bir yayında (hiç doğmasa da) ortaya çıktı. Bu apaçık bir teklif olarak gözükse de, aslında uygulamada, özellikle de Hristiyanları ayıran konuları öğrencilerin anlayıp anlayamayacağı üzerine problemler silsilesi ortaya çıkardı. Ayrıca çeşitli Hristiyan anlayışları bu problemleri çok ciddi görmelerine rağmen, dışarıdaki sıradan Hristiyanlar için bu problemler yok denecek kadar az önem arz etmekteydi. Bazı Protestanlar oldukça "Katolik", bazı "Katolikler" de oldukça "Protestan"dı ve o zamanlar bir de İngiltere Kilisesi vardı. Farklılıkları birleştiren/dönüştüren konuları 13 yaşındakilerle keşfetmek uygun olur muydu? Etkileyici farklılıklar Papalığa veya Kilise kavramına yönelik tavırlarında mı yatıyordu? Bu tür sorunlar dini pratiklere ait gözleminin azınlık eylemi olduğu bir toplumda önemli midir? Odak noktasını farklılıktan ziyade ekümeniklik üzerine getirmek daha makbul olmaz mıydı? Bütün bu konular Kiliseler için şüphesiz bir anlama ve öneme sahipken, zorunlu olarak RE takip eden öğrenciler için gerçekten direkt olarak anlama ve öneme sahipler miydi? **Tartışma Ortalarına Doğru**

1979'da Chichester Projesi hibe veren kurumlardan fon çekme umuduyla bir yardım kuruluşuna dönüştü. Bazı fonlar geldi ancak bunların bazıları yavaş ve düzensizdi. Lutterworth yayıncılık başarılı olması halinde ikinci bir 4 kitapçık daha basma şartıyla ilk 4 kitapçığı 1982 yılında yayımlama kararı aldı. Bir öğretmenin el kitabının yayınlanması konusunda bir tartışma vardı ve sonunda bir tanesi 1987 yılında yayınlandı (Clive Erricker editörlüğünde) ancak çalışmanın itici gücü, öğrenciler tarafından kullanılan iyi ders kitaplarının öğretmenlerin öğretme biçimini olumlu etkileyeceği varsayımına dayanıyordu. Diğer bir deyişle, sağlam pedagojik prosedürleri içeren kaliteli sınıf kitaplarının üretilmesi öğretmenlerin uygulamasını etkileyecekti.

Hayır kurumu olarak Projenin faaliyetleri sadece yayınlarla ilgili Olmamasına rağmen yayınların yanı sıra, G.C.E ve C.S.E. seviyelerinde yapılan kamu sınavlarında Hristiyanlığın nasıl sunulduğunu araştıran bir faaliyette yürütecekti. Dr. William Kay, bu araştırmayı üstlenmesi için davet edilmişti ve 1981–82 yılları arasında projeyi üstlendi. Aralık 1981'de 16+ sınavları ve yeni sınavların (G.C.S.E.) Hristiyanlık öğretimi önemi üzerine bir konferans düzenlendi.

Araştırma ve Geliştirme

Dr. William Kay tarafından yürütülen Hristiyanlık Hakkında Dini Eğitim İncelemesi isimli pilot çalışmanın sonuçlarından biri, anketi yanıtlayan okulların (toplamda 145 okul) %53'ünün Hristiyanlığın anlatımı üzerine hazırlanan müfredatın yetersiz olduğuna inanmaktaydı ve %33'ünün Hristiyanlığın yeterince anlatıldığını düşünmekteydi Dr. Kay'ın çalışma hakkında vardığı geçici sonuç ise;

“Belki, anket sonuçlarını en iyi şekilde okumanın yollarından biri, birinci yüzyılda başlayıp ileriye doğru hareket etmek yerine, yirminci yüzyılda başlayan geriye doğru çalışan yeni bir inceleme müfredatı stili oluşturma olasılığının desteklemesi olabilir.”

(Din Eğitimi Sınavı Pilot çalışma uygulaması,1982)

Araştırma aynı zamanda öğretmenlerin Hristiyanlığı nasıl öğrettiği ve Hristiyanlığın öğretimi esnasında 7-9 yaş aralığındaki ortaokul öğrencileri üzerinde oluşturdukları asıl etkilerin neler olduğuna dair bazı sonuçlar da ortaya çıkarmasını sağladı.

Yönetimin anketine geçmeden önce, Projede çalışan kişiler, ders etkinliklerine katılmalarının başlıca etkilerinin ne olabileceğini tahmin etti: başlangıç eğitimi, vicdani kanaat, mutabık programlar, inceleme programı, eğitimsel araştırmalar, eğitim felsefesi, ulaşılabilir kitaplar, din eğitimi danışmanları ve okul geleneği. Fakat araştırma sadece aşağıdakilerin en etkili faktörler olduğunu gösterdi:

Vicdani kanaat :	(Ort.) 3.44
Profesyonel eğitim:	(Ort.) 3.069
Eğitim felsefesi:	(Ort.) 2.855
Eğitim araştırması:	(Ort.) 2.490

Kitaplar: (Ort.) 2.483

Belirtmek gerekir ki, yapılan araştırmada Mutabık Programlardan bahsedilmedi ve sınav programı listede 9. oldu, bu da ikisinin sınıflardaki uygulamalar üzerinde açıkça minimum etkiye sahip olduğunu gösterdi. Buna karşın, vicdani kanaat diğer faktörler ile ilişkilendirildiğinde, önemli (genelde. 001 seviyesinde) korelasyonlar (Kendall's Tan) ortaya çıktı:

Profesyonel eğitim;

Okul eğitimi;

Din Eğitiminde danışma;

İnceleme programı.

Görünüşe bakılırsa, aralarındaki ilişkiyi açıklamak çok kolay olmasa da, bunu yapabilmenin en kolay yolu; şunlardan ikisinden birini tavsiye etmektir, ya öğretmenlerin başlangıç seviyedeki eğitim deneyimleri sonraki vicdani kanaatlerini etkiledi ya da vicdani kanaatleri başlangıç seviyedeki eğitim seçimini belirledi. Aynı değerlendirmeler din eğitim danışmanının etkisi hariç diğer faktörlerin çoğu için de geçerlidir.

Kay'ın yapmış olduğu araştırmanın geçici sonuçlarının günümüzde hala geçerli olup olmadığını görmek için öğretmenler üzerindeki etkilere inceleme vakti gelmiş olabilir. Bu arada, belirtmek gerekir ki Din Eğitimi Mutabık Programlarının çok az etkisi olduğu görüldü ve ayrıca 20. yy'den başlayıp geriye doğru çalışma hak ettiği kadar ilgi çekmedi. Proje çalışmasının daha tartışmalı yönlerinden biri de, kişisel bağlılığın çeşitli Hristiyan gelenekleri hakkında doğru bilgilerin sunumunu nasıl engelleyebileceği ve engellediğine dair içsel bir soruşturma idi.

Chichester Projesinin Amaçları

Projenin amacı 1976 yılında Hulmes ve Smart'ın sunduğu makaleden 1977'de Projenin yapılan ilk toplantısında mutabık olunan ilkelerden, Projenin yayınladığı ilk 10 kitabın kapak sayfasında belirtilen amaçlara doğru evrildiğini söylemek doğru olacaktır. Bu amaçlar bütün olarak burada tekrardan gözden geçirildi ve projenin eğitim felsefesinin 5 yıldaki dönüşümüne ait bir özeti ortaya konuldu.

Chichester Projesi ortaokullarda Hristiyanlığın öğretilmesi için malzemelerin üretilmesi ile ilgilendi. Bu, Din Eğitimi alanında birçok profesör tarafından desteklenen bir araştırma projesiydi. Proje aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda Hristiyanlığın öğretilmesine açık bir yaklaşım geliştirmeye çalıştı;

Proje tarafından uygun bulunan pedagojik ilkeler

1. Her ne kadar Hristiyanlık bir dünya dini olarak görülüyor olsa da, özellikle de Britanya'nın kültürel yaşamında ve hükümetinin ahlaki temelinde olduğu gibi, Proje büyük ihtimalle daha geniş anlamda Din Eğitimi ders programlarının birçok alanı için materyal sağlayacaktır.

2. Öğrencilerin Hristiyanlık doktrinini kabul etmeleri veya onu reddetmeleri, öğretmenlerin direkt ilgilendikleri bir konu değildi. Materyal herhangi bir inançtan bir öğrenciyi rahatsız etmeden kullanılabilir. Din Eğitiminin amacı öğrencilerin anlayışlarını desteklemektir. Bu ülke için en önemlisi ise, öğrencilerin Hristiyanlığı birçok biçimde anlamalarını sağlamaktır. Bu, eğitimsel açıdan bizzat önemliydi, fakat bu aynı zamanda, Din Eğitimin' öğrencilerin mümkün olan en geniş anlamda dini anlama kapasitesini geliştireceği yönündeki daha genel bir beklentiye de katkıda bulunmaktadır.

3. Dini duyarlılığın varsayımından başlayan bu proje insan gelişiminin temel bir boyutudur, ancak kendi manifesto çeşidi insanın doğal kapasitesinin tezahürleridir. Bu duyarlılığa sahip her bir öğrenciyi eğitmek ve uyandırmak -ki dinin anlaşılması için temeldir, bu Din Eğitimi öğretmenin asıl görevidir.

Proje tarafından uygulanan öğretim yöntemleri metotları

Proje tarafından üretilen ilk materyaller, öğrenci kitapları şeklindeydi. Her kitap, kendilerine mesleki görüş ve düşüncelerini ifade etme özgürlüğü verilen kişi tarafından hazırlanmıştır; içeriğe yaklaşım veya içeriğin işlenmesi üzerine tekdüze bir yöntem empoze edilmeye çalışılmamıştır. En başından beri Projenin görüşü, Din Eğitimi öğretiminin iyi uygulama örnekleri ile bilinen çeşitli yaklaşımları kullanan öğretmenlerden faydalanması gerektiği yönünde kalmıştır.

Her kitap kendi yazarının tarzını yansıtır ve proje içinde ayrı bir yere sahiptir. Burada bir kurs ya da Din Eğitimi müfredatı oluşturma girişimi olmadı. Ancak, materyalin

okullarda öğretmenler tarafından tasarlanan çeşitli Din Eğitimi müfredatlarına ve çalışma planlarına uyum gösterebileceği beklendi.

Genel olarak bu yaklaşım, Hristiyanlığın uygulamalarının veya deneyimlerinin gözlenebilecek bir yönü ile başlamak ve bu konu hakkında sorular sorarak devam etmektedir. Geçmişte çok sık, Hristiyanlığa sadece Yeni Ahit'in bir çalışmasından yaklaşıldı, gerçekten, genellikle İnciller aracılığıyla ve bazen de sadece bir tanesiyle. İncil! Proje, Yeni Ahit'in çalışmalarını teşvik etmek istiyordu, fakat bunun tek başına öğrencileri çalışmalarında ve yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli Hristiyanlık ifadeleri hakkında yeterli bir anlayış geliştirecek kadar donatamayacağını farkındaydı.

Buradaki endişe, öğrencilerin, dini inanç ve uygulamaların kendiliğinden ilginç olduğunu ve hatta bazılarının onların yaşamlarının olaylarına ve koşullarına yanıt vermede bir anlamı olabileceğini keşfedebilecekleriydi.

Öğretmenin Rolü

Genel ilkeler hakkında söylenenlerden, bazıları Hristiyan inançlarına sahip öğretmenin onları(öğrencileri) baskı altına alacağı sonucuna varabilir. Aslında, durum bu değildi, öğretmenlerin inançlı olması Hristiyanlığın anlamını keşfetmeye çalışan öğrenciler için değerli bir kaynak dahi olabilir. Ancak bu, öğrencileri kendi sonuçlarına ulaşmakta özgür bırakan ilkeye aykırı olmamalıdır ve öğretmenler, öğrencilerin bir kısmı üzerinde herhangi bir tür dini bağlılık için baskı kurulmasına karşı dikkatli olmalıdır. Böyle bir girişim malzemelerin niteliğine ve amacına aykırı olacaktır.

Çok güçlü bir şekilde vurgulanmazdı bu materyal ancak bu sadece bir materyaldir ve biz öğretmenlerin ana hatları kendi deneyim ve kaynaklarından canlandırmasını ve zenginleştirilmesini güvenle bekliyoruz. Yoksa sınıfların köleleştirilmiş bir şekilde tüm önerilen etkinlik ve aktivelerin yapıldığı bir program takip etmesini beklemiyoruz. Bunlar, öğretmenlerin daha samimi bir sınıf veya bireysel olarak öğrencilerin bilgisine göre bir paylaşım olabilir.

Her kitap konuyu daha iyi anlamamızı sağlayacak bir bibliyografyaya sahiptir.

Chichester Project, eğitimde dünya dinleri üzerine yapılan, Shap Çalışma Grubu tarafından desteklenen ve yükseköğrenim için Batı Sussex Enstitüsünce desteklenen bir araştırma projesidir. Hibeler, Spalding Vakıflar tarafından(Tüm Azizler Vakfı) ve Hristiyan literatürü için Birleşik Toplumlarca yapılmıştır. Daha fazla finans kaynakları aranıyordu. Proje bir hayır kurumu olarak kayıtlar altına alınmıştır. Öğretmenler daha fazla gelişime destek olmaları, materyaller hakkında öneriler ve yorumlarda bulunmaları için davet edilirler.

John Rankin, Project Director,1982.

Sonraki Yıllar

1986'ya gelinceye kadar 10 öğrenci kitabı yayınlandı ve sonrasında 1987'de öğretmen el kitabı, *Hristiyanlık Öğretimi; bir dünya dinleri yaklaşımı*, çıktı. Ayrıca, Proje 1986'da bu kitabı, aynı tarzda bir video olarak geliştirmeye çalıştı. Ancak mali durum plan aşamasının ötesine geçmesine izin vermedi. Mütevelli o zaman Longmans'tan Lutterworth'a kadar ki yayınları değiştirmeye karar verdi ve 2 tane daha öğretmen kitabı üretildi İlkokuldaki Din Eğitimi Konuları (1989) ve Müfredatta Din Eğitimi Konuları(1991). İçeriğin çoğu Hristiyanlıkla ilgili olmasına rağmen diğer dünya dinleri de içeriğe dâhil edildi. Bu süreç ortaokul içerik çalışmasından biraz farklı oldu. Her durumda materyallerin taslaklarını derinlemesine yorumlamak için o zaman 24 saat süren konferansa katılan 20 öğretmen gönderildi. 20 yıl sonra Proje şuanda 2001 öngörülen yayın tarihi ile "Temel Aşama 3" için Hristiyanlık hakkında kaynak materyali üretmek için Ulusal Toplum ile işbirliği yaparak çalışıyor.

Öğretim Stratejileri

Bir dünya dini olarak Hristiyanlığı tartışırken görülen en yaygın hatalardan biri de kullanılan ifadelerin kastını yanlış anlamaktır. Eğer öğrencilere dünyada Hristiyanlığın farklı türleri hakkında bilgi verilirse tabii ki yararlı olacaktır, fakat projenin amacı farklıdır. Başından itibaren proje çıktıları, öğrencilerin, dini yapı, uygulamalar ve inançlar açısından çok az bilgi veya anlayışa sahip oldukları bir Hristiyanlık yaklaşımını kabul eder. Eğer öğretmenler ve öğrenciler aynı metodolojik tarzda Hristiyanlığın öğretilerine yaklaşır ve İslam, Hinduizm, Budizm, vb. yaklaşımlarda da aynı stratejileri kullanırsa, bu

projenin yapmak istediği şey açısından ilginçtir. Diğer bir deyişle, Hristiyanlık Britanya'da büyüyen öğrenciler tarafından bir 'dünya dini' olarak görülebilir ve anlaşılabilir. Open Üniversitenin ilk Dinsel Araştırmalar kursu tarafından, kısa bir girişten sonra, Open Üniversitesi öğrencilerinin çoğu için bütünüyle tanıdık olmadıkları bir din olan Hinduizm'i, öğretmenin zorluğunu anlatan, 1970'lerde ve 1980'lerde geliştirilen, İnsanın Dini Görevi'nde, bu duruma paralel bir olgu sunulmuştu. Bu Open Üniversitesi öğrencileri Hinduizm'e aynı onların tortulaşmış 'Hristiyan' modelini verdiler ve bunun bu şekilde yapılamayacağını çabuk keşfettiler. Sonuç olarak, Chichester Projesi üyeleri, öğretmen ve öğrencilerin açık ve keşfedilmiş bir şekilde Hristiyanlık çalışmalarına yaklaşılabilirliğinin mümkün olup olmadığı ya da onların sınıfa önyargılarını taşımalarının kaçınılmaz olup olmadığını merak ettiler. Bunların çoğu, öğretme ve öğrenme materyallerinin yaklaşımına ve kalitesine bağlı olacaktır - elbette bu Projede ele alınan bir şeydi.

Proje, ilk dört yayında ele alınacak konulara ve içeriğe karar vermek için fenomenolojik bir yaklaşım benimsemiştir. -Hristiyan Toplulukları, Hristiyan Deneyimleri, Hristiyan İbadetleri ve İsa.-Bunun Proje için gerekçesi, öğrencilerin çevrelerinde gördükleri Hristiyanlık olgu ve dini pratiklerden ipuçları alabilmektir. 'Bir kilise' farkındalığıyla başlayan bir soru ortaya çıkar, bu ne anlama geliyor ve bir kilise Hristiyan topluluk için ne demek olabilir?

Yaşamın ve Hristiyan toplumunun çalışmalarının merkezi Hristiyan ibadetidir ve hem Hristiyan toplulukları hem de Hristiyan ibadetleri tecrübelerini onlara katılacak bireylere sunmaktadır. Hristiyan deneyiminin kalbinde İsa'nın karakteri vardır. Tamamı 1982 yılında yayınlanan bu ilk kitapları, daha sonra İncil üzerine iki kitap, Noel ve Paskalya üzerinde bir ve Hristiyan Ahlakı üzerine dördüncü bir kitap takip etti. Lutterworth tarafından yayınlanan serinin son iki kitabında Aşai Rabbani Ayini (şarap ve ekmek) ve Hristiyanlık için genel bir giriş vardı.

Ders Kitaplarında Yer Alan Öğretim Stratejilerinin Özellikleri

Proje tarafından yayınlanan ders kitaplarının her birinin yazarı kendi tarzını geliştirdi - ki bu zamanda kitapların eleştirisinin meşru kaynağı oldu. Bununla birlikte, materyallerin arkasındaki felsefe, Proje'nin amaçlarıyla tutarlı kaldı; her kitapta yer alan bir öğrenme tarzı oldu. Ancak aynı zamanda bu çeşitlilik, öğrencilerin her kitapta aynı üslup ve görev odaklı yaklaşıma maruz kalmaları gerekmediği için bir güçtü, bugün Din Eğitimi ders kitaplarının bazı çoklu seri yazarları için bir dersdi! Projenin Din Eğitimi dar bir fenomenolojik ve tanımlayıcı yaklaşıma indirgemekten daima kaçınmaya çalıştığı, Projenin yayınlarından ikisinde, Erricker tarafından benimsenen yenilikçi pedagojiye atıf yapılarak örneklendirilebilir. - Hıristiyan Deneyimi (1982) ve Hıristiyan Ahlakı(1984).

Hristiyan Deneyiminde, Erricker (İ) Cennet Bahçesi hikâyesini (İİ) Grant Wood tarafından Amerikan Gothic'i ve (İİİ) Henri Rousseau tarafından Yılan Oynatıcısı' nı sıraladı. Onun sorduğu şey aralarında nasıl bir bağ olduğu idi.

'Onların ve metnin söyledikleri ile ilgili neler hissediyorsun ?'

- a) kendin hakkında?
- b) kişilerin dünya ile ilişkisi hakkında?
- c) kişilerin tanrı ile ilişkisi hakkında?

O, Hristiyan Ahlakında, P.C Schumacher tarafından bir hikâyede tasvir edilen ahlaki bir ikilemi kullandı ve öğrencileri hikâyedeki karakterleri kendi ahlaki kabullerine göre sıralamaları ve sebeplerini açıklamaları hususunda teşvik etti. Daha sonra o, karakterlerin davranışlarından hangisinin bir Hristiyan davranışı olabileceğini düşünmelerini istedi.

Erricker, her iki durumda da bazı bilgilere ulaştı, fakat öğrenmenin temel bileşeni öğrencilerin yanıtı olarak görüldü. Etkinliklerin amacı, çalışılana bir cevap geliştirmek için öğrencinin iç gözü ve deneyimini kullanmaktı. Projenin kuruluşundan itibaren her zaman her bir kitabın merkezine, öğrencinin deneyimleri, görüşleri ve değişen bilgilerini yerleştirmek için çok uğraşıldı. Başka bir deyişle bu, Hristiyanlık hakkında öğrenciyi bilgilendiren bir didaktik yaklaşım ve öte yandan onların kendi anlayış ve bakış açılarını geliştirmeyi amaçlayan aktif öğrenme stratejileri arasında bir denge arayışı anlamına gelmekteydi.

Trevor Shannon tarafından yazılan en popüler kitap *İsa*'dır. Bu, dünyanın farklı bölgelerindeki Hristiyanlar tarafından sunulan İsa'nın bir insan şeklinde ele alındığı ilk

ders kitaplarından biriydi. Shannon, a) okuduklarını kontrol et, b) hayal gücünü kullan ve c) senin için önemli olanı bul yöntemini kullanmayı tercih etti. O, Noel ve Paskalya' da kutsal metinden bir bölüm ve büyük Hristiyan festivallerinden birinde sunulan bireysel araç-gereçleri ve bir görgü tanığının rivayetini kullandı. Shannon, Erricker gibi henüz gerçek bilgi edinmeden, bu yaklaşımı kullanarak Hristiyanlık duygu ve hisleriyle olaylara bakarak empati yapmaya öğrencileri cesaretlendirmenin önemine vurgu yapmaya önemli ölçüde yer verdi. Bu, okul din eğitimi ders kitabı tarihinde zaten eskimiş konularda çok okunabilir ve yaratıcı iki ders kitabı üretebileceği anlamına geliyordu.

Hristiyan Topluları eserinin yazarı olan Alan Brown, kitapta ilk Hristiyan toplumlarından 20.yüzyılın ortalarına kadar Taize toplumuna değişen toplumların bütününde mevcutmuş gibi ilk insanı yazdı. John Rankin, Aşai Rabbanî Ayini'nde, geçmiş olayların hatırlanmasında çok farklı yolları keşfettiren en etkili strateji 'beni hatırla' (sayfa 5) ile kiliseye kabul adayları için mükemmel bir öğretim modeli elde etti. Öğrenciler için hazırlanan etkinlikler, birlikte yemek yemenin, tanıdık hikâyeleri paylaşmanın, geçmiş olayları hatırlamanın ve bu tür olayların ve deneyimlerin yaratabileceği sosyal bağların önemini anlamalarını geliştirmeye çalıştı.

Peter Curtis tarafından ikisi İncil hakkında biri Hristiyanlık hakkında yazılan 3 kitap belki de proje tarafından basılan ders kitaplarının herhangi birinin en didaktik yaklaşımını sunar. Curtis, Hristiyanlığın Temel Aşama 2 ve 3'teki öğrenciler için uygun ve başlıca temel özelliklerinin ustaca seçildiği ve sergilendiğini, Temel Aşama 3 ve 4'te öğrenciler için İncil'in uygun, çok hassas işlenişini sağladığını söyledi. Hristiyan'ın Kitabı'nın başlığı ve bakış açısı Projenin fenomenolojik vurgusunu yansıttı ve Yahudi ya da Hristiyan inanç topluluğunun Tanrı'yı anlamalarının ve ona nasıl tepki vermeleri gerektiğinin kaynağı olarak İncil'i kullanması ya da kavramasını bağlamsallaştırmada başarısız olan İncil üzerine daha önce yayınlanmış pek çok okul kitabıyla keskin bir tezat oluşturuyordu.

Projenin Devamı

Chichester Projesi materyallerine katkı sağlamak isteyen tüm öngörülen kitaplar ve yazarlar listelense bir hikâye olurdu. Projeye 17'si çalışmayı bırakan ya da çalışmalarını reddedilmiş olan 25 kişiden fazla kişi katıldı.

Bir teklifin reddinin, genellikle böyle olmasına rağmen, her zaman kalite ile ilgili olmadığı söylenmelidir aksine önemli olan yazarlar arasında temsil edilen eğitim felsefelerinin çeşitliliğidir. Projeden bazıları, projenin temelde Ahlak hakkında ya Hristiyanlığın Nihai Doğruları hakkında, ya kendi kıymet verdikleri her ne ise bunlarla ilgili olduğuna inandı. Bu nedenle, Shap Çalışma Grubu içinde Proje çalışmalarının yeri çok önemliydi. Bu, projeden ayrı düşünülmemeyen bir güç, bir gerekçe ve bir ideoloji sağladı. Bunun nedenleri büyük ölçüde o zaman ki proje yöneticisi, John Rankin'in azim ve titizliğinden, aynı zamanda eleştirmeye ve eleştirilmeye hazır, küçük fikir bir grubun yaratılmasından kaynaklanıyordu.

Orada Hristiyan İnancı, Geçiş Ayını Hristiyanlık ve Dinler arası Diyalog hakkında hiçbir şey ortaya çıkmadı. Tüm metinler ya onların aşırı didaktik olmaları ya aşırı tartışmalı ya da öğrencilerin anlama kapasitelerinin ötesinde olduğunu hissettirmeleri yüzünden gerekli standartların altına düştü. Örneğin, öğrenciler diğer inançlarla omuz omuza geldikleri, karşılaştıkları zaman inancın nasıl fonksiyonel hale gelebildiğini anlamadan önce, inanç hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaya ihtiyaç duyarlar. Herhangi bir dinin karmaşıklığı onun özüdür ve fakat yine de öğrenenin ulaşabileceğinin ötesinde yer alan bir çevredeki karmaşıklığı ve daha tartışmalı olarak, karmaşıklığın basit kolaylık modeli lehine reddedildiği yerdeki karmaşıklığı öğretmek çok zor olabilir.

Hristiyanlığın çeşitliliği ve karmaşıklığı ile meşgul olmak, onun gizem ve esrarı ile meşgul olmaktır. Başarılı bir öğrenme ve anlama, öğrencilerin sadece Hristiyanların deneyim ve inancı 'hakkında öğrendikleri' zaman değil, onlarla 'meşgul olmaları' için cesaretlendirildikleri zaman ve sadece Hristiyanların neye inandıkları ve neyi yaptıkları hakkındaki 'gerçekleri bilmekle' değil, inanmayı ya da ait olmayı seçtiği için Hristiyanları (ya da diğer herhangi bir din mensubunu) 'takdir' edebildiği zaman gerçekleşir.

Proje Eleştirileri

Proje tarafından yayınlanan ders kitaplarına yöneltilen belli başlı eleştiriler onların renksizliğine (kitapların kapaklarının parlaklığı göz önüne alındığında!), stillerinin

çeşitliliğine; öğrenciler için bazı kitapların içeriklerinin diğerlerine göre daha az erişilebilir olmasına; sınırlı konu seçimine ve özellikle geçit adetleri ve Hristiyan inancı hakkındaki kitapların yetersizliğine yönelikti. Üçü de farklı tarzda ve farklı bir kitle için yazılmasına rağmen, öğretmen el kitabı ve ilkökul öğretmenleri için yazılan iki kitap olumlu karşılandı.

Bu eleştirilerin bazıları muhtemelen bir araya getirilebilir ve Projenin elde etmeye çalıştığı şey konusunda çok eleştirel ve bilinçli olması ve yayıncının bu yeni yaklaşım tarzının sunum açısından neye ihtiyaç duyduğu hakkında yanlış anlamalara çok yatkın olmasının sebebi projenin oluşum sürecinin çok uzun olmasının bir sonucu olarak görülebilir. 1980'lerin ortalarından sonuna kadar tam renkli malzemeler yaygınlaşmamış olsa da, 1982'de böyle bir serideki renkli fotoğraflar ile desteklenmiş Din Eğitimi kitaplarının tarzında bir miktar ilerleme oluşturmuştur. Belki de bu üretim tarzının belirleyicisi 1984'de Macdonald tarafında yayınlanan Hristiyan Dünyası' adlı eserdir. Yazılı tarzda ve erişilebilirlikte farklılık sorunları 5 farklı yazar tarafından yazılan 10 kitaplık serinin kaçınılmaz bir sonucudur. Daha önceden belirtildiği gibi, bu zayıflıkta bir güç olabilir.

Tüm projeler tabii bir ömre sahiptir. Chichester Projesinin şuan ki görevi Ulusal Toplum ve belki de bir veya iki diğer iki ilgili paydaşla, Temel 1-3 aşama üstünde Hristiyanlığı ya da Hristiyanlık öğretilerini öğretmek için kaynak materyallerin farklı tarzını üretmektir. Bu materyal 2001 veya 2002'de kullanılabilir olmalıdır ve bu Chichester Projesinin 25 yıllık tarihinin altına bir çizgi çizecektir.

Sonuç

Chichester Projesinin Din Eğitiminin çehresini değiştirdiğini iddia etmek aşırı bir iddia olurdu. Ancak bu proje, Hristiyanlık öğretiminin bir dünya dinleri yaklaşımı bağlamındaki yerinin kesin bir şekilde belirlenmesini sağladı. Eğitimde Dünya Dinlerine ilişkin Shap Çalışma Grubunun düşüncesiyle uyumlu bir felsefeyi destekleyerek, o zamana göre nispeten yeni olan Hristiyanlığın öğretimine bir kıstas uyguladı. Ayrıca öğrencilerin sadece materyalle öğretildikleri değil, materyalle etkileşime girmeye davet edildikleri bir öğretim tarzını geliştirmeye çalıştı. Burada kabul edilebilecek başarılar varsa, bunlar daha

sonra, birçoğunun hala Chichester Projesinin yöntemine ve çalışmalarına borçlu olduğu, eğitimsel bir tarzda Hristiyanlığın öğretilmesi için materyallerin geliştirilmesinde kaydedilen ilerleme açısından değerlendirilmelidir.

Chichester Projesi Tarafından Yapılan Yayınlar

- Brown, Alan (1982) Hristiyan Toplulukları (Lutterworth / Clarke) KS3/4.
- Curtis, Peter (1984) İncil Araştırması (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Curtis, Peter (1984) Hristiyanların Kitabı (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Curtis, Peter (1986) Hristiyanlık (Lutterworth/Clarke) KS2/3.
- Doble, Peter and Hayward, Mary (1987, 1993'te revize edildi) Hristiyanlık Öğretimi için Kaynakça (Chichester Project) KS3/4.
- Erricker, Clive (1982) Hristiyan Deneyimi (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Erricker, Clive (1984) Hristiyan Etiği (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Erricker, Clive (1987) Hristiyanlık Öğretimi (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Jones, Alan (1984) Ortaokullarda Hristiyanlığın öğretimi ile ilgili mevcut Materyallerin Değerlendirilmesi (Chichester Project) KS3/4.
- Rankin, John (1982) Hristiyan İbadeti (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Rankin, John (1985) Aşai Rabbani Ayini (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Rankin, John, Brown, Alan and Hayward, Mary (1989) Din Eğitimi: İlkokul Konuları (Longmans) KS3/4.
- Rankin, John, Brown, Alan and Hayward, Mary (1991) Müfredat Boyunca Din Eğitimi: İlkokul Konuları (Longmans) KS3/4.
- Shannon, Trevor (1982) İsa (Lutterworth/Clarke) KS3/4.
- Shannon, Trevor (1984) Noel ve Paskalya (Lutterworth/Clarke) KS3/4.